

**Наталија Стрелчук, МАКЕДОНИЈА НАРИС ЊСТОРИЈА
НАЦИОНАЛНОВИЗВОЛНОГО РУХУ
(остання третина XIX ст. - почеток XX ст.)
Золот, литаври, Чернівци, 1999, 119**

Во воведот, авторката Наталија Стрелчук се осврнува на положбата на Македонија по Берлинскиот конгрес (1878) и по Париската мировна конференција (1919). Тука е даден краток историјат на националната преродба на македонскиот народ, почнувајќи со Илинденското востание и Крушевската република (1903), потоа „Вториот Илинден“ – Второто заседание на АСНОМ и прогласувањето на вардарскиот дел на Македонија за република во рамките на југословенската федерација (1944) и „Третиот Илинден“ – прогласувањето на Македонија како суверена држава во 1991 г. Исто така, авторката се осврнува на денешната политичка ситуација во Македонија и воспоставувањето на меѓусебните дипломатски односи меѓу Македонија и Украина. Во 1994 год. Украина ја призна Македонија како суверена држава, а во 1995 г. беа воспоставени меѓусебни дипломатски односи.

Во продолжение, Наталија Стрелчук се осврнува на историографијата во Бугарија и Србија која се занимава со македонското прашање, секако од интерес на политиката на нивните држави во однос на ова прашање. Таа се осврнува и на научниците и публицистите кои ја потпирале теоријата за самобитноста на македонскиот народ П. Д. Драганов, М. М. Дурново, О. Амфитеатров.

Во воведот се споменува советската и руската историографија, како и украинската во врска со македонското прашање, а помалку е спомената западноевропската историографија. Авторката детално се осврнува на македонските историчари кои се занимаваат со различните аспекти од македонското прашање. При изработката на трудот се користени архивите во Македонија, Украина и Русија. Авторката користела и објавени руски, британски, француски и австриски документи за историјата на македонскиот народ. Користена е и периодика: „Македонски глас“, „Вардар“, „Македонско дело“, „Реформи“ и др., како и периодика од други европски земји. Таа се ползувала со материјали оставени од видни дејци на македонското револуционерно движење: Гоце Делчев, Горче Петров, Јане Сандански и др.

Првата глава носи наслов „Историски предуслови за појавата на револуционерното движење на македонскиот народ“. Во неа главно се зборува за положбата на Македонија во рамките на Османлиската Империја и посебно за етничкиот состав на населението каде доминантно место имале Македонците христијани. Таа посебно се осврнува на македонската национална преродба, истакнувајќи ја улогата на браќата Миладиновци, потоа на Јордан Хаџикон-

стантинов Џинот, Партенија Зографски, Григор Прличев, Рајко Жинзифов и митрополитот Натанаил. Во овој дел посебно се зборува за Разловечкото (1876) и Кресненското (1878-1879) востание. Нагласена е појавата на националните пропаганди на соседните балкански држави кои имале за цел денационализација на македонскиот народ. Потенцирана е грчката, бугарската, српската и романската пропаганда. На крајот од оваа глава се укажува дека македонското револуционерно движење во втората половина на XIX век истапувало не само против османлиското угнетување туку и против националистичките пропаганди на соседните држави Грција, Србија, Бугарија.

Втората глава носи наслов „Организационото оформување на Македонската револуционерна организација. Нејзината борба со врховизмот“. Во неа авторката се осврнува на создавањето на МРО во 1893 год. во Солун, на нејзината борба против османлиското ропство и странските пропаганди. Споменато е и создавањето на Врховниот македонски комитет кој, според неа, ѝ нанесол голема штета на борбата на македонскиот народ за слобода. Тука се изнесени споровите на ВМРО и Врховниот комитет од Софија во врска со прашањето за подигнување општо востание во Македонија против османлиското ропство. На крајот се истакнува дејноста на идеологот на македонското револуционерно движење Гоце Делчев.

Третата глава носи наслов „Илинденското востание во 1903 год. Дејноста на МРО и на ВМК“. Овде станува збор за подготовките за востанието и почетокот на востаничките акции. Авторката посебно се осврнува на создавањето на Крушевската ре-

публика и на активноста на револуционерите за време на нејзиното краткотрајно опстојување. Споменати се Мирџштешките реформи, а посебно место е посветено на состојбата во ВМРО по задушнувањето на Илинденското востание во 1903 г.

Четвртата глава носи наслов „Македонското националноослободително движење во периодот од 1908 до 1919 година“. Тука се зборува за положбата во Македонија по избувнувањето на Младотурското востание, за протерувањето на Османлиите од Балканот, за Македонија во текот на Првата балканска војна и за поделбата на Македонија како резултат од Втората балканска војна.

Во продолжение авторката се осврнува за дејноста на македонското националноослободително движење во периодот на Балканските и Првата светска војна. Потенцирана е улогата што ја одиграло списанието „Македонски глас“ за заштитата на интересите на Македонците кога се решавала судбината на Македонија по Балканските војни и во предвечерието на Првата светска војна. Разгледано е македонското прашање на Париската мировна конференција. На крајот, накратко е споменато дејствувањето на автономистичката ВМРО и на ВМРО (Об.)

Во заклучокот е даден пресек на развитокот на македонското националноослободително движење во гореназначениот период.

На крајот е даден список на неопјавена и опјавена архивска граѓа, литература и печат.

Имајќи го предвид изложеното, може да се заклучи дека авторката Наталија Стрелџук во своето дело, каде што за првпат во Украина се зборува за историјата на македонскиот народ, дава особен придонес

за синтетизирање на историскиот материјал на националноослободителното движење во Македонија од последната третина на XIX век и почетокот на XX век. Во иднина Наталија Стрелчук, со користењето

на најновите сознанија за историјата на македонскиот народ од овој период, може да даде уште поголем придонес во неговото расветлување.

Кочо Сидовски

**Миле Михајлов, ПРАШАЊЕТО НА ОБЕДИНУВАЊЕТО
НА МАКЕДОНИЈА ВО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА
ИНИ, Скопје, 2000, 258**

Најновата монографија на д-р Миле Михајлов претставува своевиден преглед на развојот на идеите и ставовите во врска со прашањето за обединувањето на Македонија и преглед на обидите за неговото реализирање за време на Втората светска војна, во рамките на македонското националноослободително движење, главно во вардарскиот дел на Македонија.

Наведениот монографски труд се состои од 253 стр. со предговор, четири тематски целини, заклучок и регистри на лични имиња и географски поими.

Во предговорот авторот нè воведува во содржината што е предмет на разгледување на ова дело, додека, пак, во првата глава: „Позначајни концепции на политички партии, друштва, асоцијации, движења и поединци за решавање на македонското национално прашање 1913-1940 година“ д-р Миле Михајлов дава осврт на, според него, најзначајните федералистички пројави и концепции во односниот период во македонското национално ослободително движење. Имено, како резултат на многубројните внатрешни и надворешни политички околности и поделбата на Македонија со решенијата од Букурешкиот ми-

ровен договор (1913) и Париската мировна конференција (1919), претставниците на македонското националноослободително дело се нашле пред нови дилеми и проблеми. При тоа, во низата идеи, предлози и мислења како идеал и крајна цел се поставувало ослободувањето и обединувањето на Македонија, како и обезбедувањето на полна национална слобода, непречен економски и културен развој и соработка со соседите врз принципот на целосна рамноправност и заемно почитување. Во тие услови, носителите на македонската политичка мисла како единствено спасоносно решение го истакнувале интегрирањето на Македонија во разни облици на федеративно и конфедеративно уредување на Балканот, до барањата за создавање на самостојна и независна македонска држава.

Имајќи го сето ова предвид, авторот во еден хронолошки редослед, почнувајќи од завршувањето на Првата балканска војна, во кратки црти ни ги претставува идеите на членовите на Солунската социјалистичка федерација, на бугарските тесни социјалисти, на македонските интелектуалци во Русија Григорије Хаџи Ташкович, како и активноста на македонските студенти и ин-